

การสื่อสารเพื่อสร้างและต่อรองความหมายของสื่อสาธารณะ
เพื่อกลุ่มคนชายขอบ: กรณีศึกษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี

The Communication for Negotiating Meanings of Public Media
for Marginal People : A Case Study of HIV-positive persons

นเรศ บัวลอย (Naret Bualuay)

นักประชาสัมพันธ์ ปฏิบัติการ สังกัดกองกลาง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพปาง

อีเมลผู้แต่งหลัก : bualuay@hotmail.com เบอร์โทร: 086-447-8868

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยการสื่อสารเพื่อการสร้างและต่อรองความหมายของสื่อสาธารณะ เพื่อกลุ่มคนชายขอบ: กรณีศึกษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างรายการที่ผลิตโดยสื่อสาธารณะ จำนวน 6 รายการ 7 ตอน ได้แก่ 1) รายการที่นี้ Thai PBS 2) รายการพลิกปมข่าว 3) รายการแพะ เดอะซีรีส์ 4) รายการสามัญชนคนไทย 5) รายการเปิดบ้าน Thai PBS 6) รายการตอบโจทย์ไทยพีบีเอส

ผลการศึกษาพบว่าสื่อสาธารณะได้พยายามสร้างและนำเสนอความหมายใหม่เกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีให้กับสังคมได้รับรู้ว่าคุณค่าผู้ติดเชื้อเอชไอวีไม่ได้เป็นกลุ่มคนที่สิ้นหวังรอความตาย และมีสภาพร่างกายซูบผอมน่ารังเกียจเหมือนกับทัศนคติและอคติที่สังคมมีต่อกลุ่มคนเหล่านี้ ปัจจุบันเมื่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้เข้าสู่กระบวนการรักษาที่ถูกต้องก็สามารถกลับมาใช้ชีวิต และมีคุณภาพชีวิตได้อย่างปกติ สื่อสาธารณะพยายามต่อรองความหมายใหม่ให้สังคมเกิดความตระหนักและรับรู้ว่าคุณค่าผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์เป็นบุคคลที่น่าสงสารเป็นบุคคลที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคม เป็นเหยื่อของสังคมที่ทุกคนควรจะเห็นใจและเข้าใจว่าผู้ติดเชื้อเอชไอวีเป็นเหมือนกับบุคคลทั่วไปที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งปัจจุบันคนในสังคมมีการเปิดรับและยอมรับผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่เข้าสู่กระบวนการรักษาอย่างถูกต้องและสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติมากขึ้นและเข้าใจว่าคุณค่าผู้ติดเชื้อเอชไอวีไม่ได้แพร่กระจายได้ง่ายต้องมีปัจจัยร่วม เช่น การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน การใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน เป็นต้น

คำสำคัญ : การสื่อสารเพื่อสร้างและต่อรองความหมาย; สื่อสาธารณะ; คนชายขอบ

Abstract

This research entitled " The Communication for Negotiating Meanings of Public Media for Marginal People: A Case Study of HIV-positive persons" is the qualitative research. The research studies 6 TV. programs which are 1) Teenee Thai

PBS 2) Plik Pom Khao 3) Pae The Series 4) Samanchon Khon Thai 5) Perdbaan Thai PBS 6) Thob Chot Thai PBS

The result of research found that public media presents the new meaning to receiver. The HIV-positive persons are hopeless and waiting for death and a sloppy body like the old-attitude. At present, the HIV-positive persons receive the treatment process and they will have normally a good quality of life. The public media are trying to negotiate new meaning to the social awareness and recognize that HIV-positive persons are not justified and are victim of society. The people should be sympathetic and understand that HIV-positive persons are normal people in community. The HIV virus is not spread easily, and required co-factors such as having sex without protection and using the same syringes.

Keyword : Negotiating Meanings; Public Media; Marginal People

บทนำ

สื่อมวลชน (Mass Communication) ถือเป็นสถาบันที่สำคัญทางสังคม ทั้งหน้าที่ในการนำเสนอข่าวสาร (Information) หน้าที่ในการให้ความรู้ (Educate) หน้าที่ในการโน้มน้าวและชักจูงใจ (Persuade) และหน้าที่ในการให้ความบันเทิง (Entertainment) แก่ผู้รับสาร ซึ่งสามารถสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลายทั้งรูปแบบสื่อเก่า (Traditional Media) สื่อใหม่ (New Media) และสื่อออนไลน์ (Online Media) ซึ่งเป็นช่องทางที่ทำให้เกิดการรับรู้ข่าวสารแก่ผู้รับสาร นอกจากการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนดังกล่าวข้างต้นการนำเสนอเนื้อหาสารยังเป็นการนำเสนอเนื้อหาทางอุดมการณ์ไปสู่ผู้รับสารและกลายเป็นอุดมการณ์หลักของสังคม ตามแนวคิดของ Antonio Gramsci ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสื่อมวลชนว่า สื่อมวลชนถือเป็นสถาบันหนึ่งที่อยู่ภายใต้กลไกทางสังคมซึ่งประกอบไปด้วยกลไกด้านการปราบปรามและกลไกด้านอุดมการณ์ สำหรับสื่อมวลชนถือเป็นกลไกด้านอุดมการณ์ที่สำคัญโดยเป็นกลไกที่ใช้เพื่อครอบงำผ่านการอบรม บ่มเพาะการปลูกฝังความคิด ค่านิยมและอุดมการณ์ให้คนในสังคมยอมรับอุดมการณ์ในความคิดหลักอย่างสมัครใจ (กาญจนา แก้วเทพ, 2547: 103-107)

กลุ่มคนชายขอบ หมายถึง กลุ่มคนที่ถูกมองว่าไร้อำนาจและด้อยสิทธิในสังคมไทย ในมุมมองของนักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คนชายขอบคือกลุ่มประชากรที่อยู่ชายขอบของสังคม วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจหลัก อาจเป็นชนกลุ่มน้อยที่ถูกเบียดขับให้อยู่วงนอกของประชากรกลุ่มใหญ่ กลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี มักถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนชายขอบ ถูกสังคมกีดกันให้กลายเป็น "บุคคลอื่นหรือบุคคลที่แปลกแยก" แตกต่างจากกลุ่มคนในสังคมและเป็นภาระของสังคม

องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มในสังคม โดยได้มีการกำหนดนโยบายการมีส่วนร่วมและการพัฒนาเครือข่ายขึ้น ได้แก่ การเชื่อมโยงและพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อสาธารณะ ทั้งด้านคุณภาพรายการ นโยบายและทิศทางการดำเนินงาน และการตรวจสอบจากสังคม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อสาธารณะมุ่งหมายให้ครอบคลุมการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน จากหลักการของสื่อสาธารณะ จะเห็นได้ว่าสื่อสาธารณะเป็นสื่อมวลชนที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม แนวคิดหลักของสื่อสาธารณะจึงให้ความสำคัญกับการเข้าถึงประชาชนทุกคน (Universality) ประชาชนทุกคนในประเทศสามารถเข้าถึงได้เช่นเดียวกับประชาธิปไตยที่เป็นของทุกคนโดยไม่ละเลยชนชั้นกลุ่มน้อยในสังคมและเป็นสื่อที่มีความหลากหลาย (Diversity) สื่อสาธารณะจะต้องมีความหลากหลาย เช่น ด้านเนื้อหา รายการที่นำเสนอ กลุ่มผู้ชมที่เป็นเป้าหมายตลอดจนหัวข้อที่นำมาวิพากษ์วิจารณ์ อีกทั้งสื่อสาธารณะต้องเป็นสื่อที่มีความอิสระ (Independence) สามารถนำเสนอความคิดได้อย่างอิสระโดยปราศจากอิทธิพลการเมืองและการค้าเชิงพาณิชย์ตลอดจนสื่อสาธารณะต้องมีความแตกต่าง (Distinctiveness) ต้องนำเสนอสิ่งใหม่ๆ ให้กับประชาชน จากแนวคิดดังกล่าวสื่อสาธารณะจึงมุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับกลุ่มคนด้อยโอกาสหรือกลุ่มคนชายขอบในสังคม รวมทั้งกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวีหรือผู้ป่วยเอดส์ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ถูกกดทับและถูกผลักออกจากสังคมโดยรวม ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรและอำนาจของรัฐได้อย่างเท่าเทียม สื่อสาธารณะจึงเป็นพื้นที่สำคัญที่เปิดโอกาสให้ กลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้เข้ามาเพื่อสื่อสารเนื้อหาเรื่องราว รวมถึงการสร้างและต่อรองความหมายเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีผ่านกระบวนการสื่อสารของสื่อสาธารณะ

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์เนื้อหารายการของสื่อสาธารณะในการสร้างและการต่อรองความหมายเพื่อกลุ่มคนชายขอบ: กรณีศึกษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี

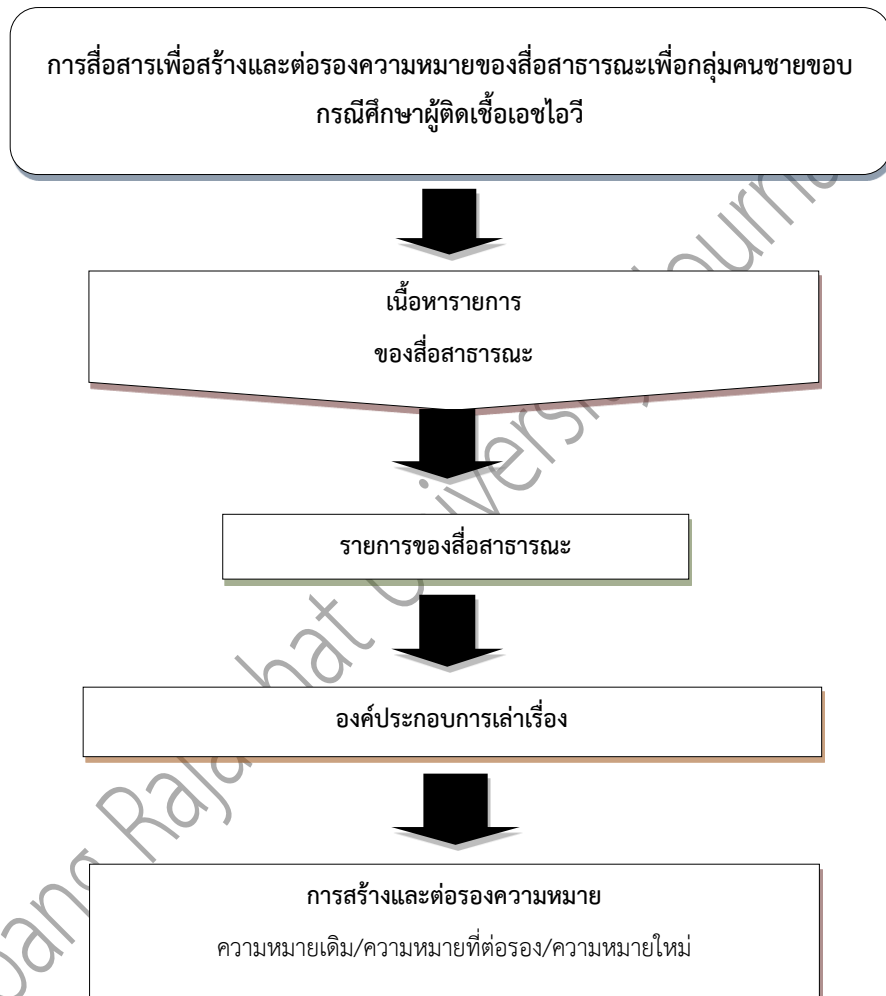
ขอบเขต

ขอบเขตด้านกรณีศึกษาเป็นกลุ่มคนชายขอบที่เป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ถูกนำเสนอเนื้อหาข้อมูลผ่านรายการในสื่อสาธารณะ

ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นรายการที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี ได้แก่ รายการนักข่าวพลเมือง, รายการสารคดี, รายการสารคดีเชิงข่าวและรายการสนทนา ซึ่งเป็นรายการที่นำออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2558 - 31 ธันวาคม 2560 (รายการย้อนหลัง 3 ปี)

ขอบเขตด้านช่องทางการสื่อสาร จะต้องเป็นรายการขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพ
สาธารณะแห่งประเทศไทยที่ออกอากาศผ่านช่องทางการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์องค์การ
กระจายเสียงและแพร่ภาพแห่งประเทศไทย

กรอบความคิด/สมมติฐานการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย

ประชากรที่ใช้ศึกษาในการศึกษาวิจัยเรื่อง "การสื่อสารเพื่อสร้างและต่อรองความหมาย
เพื่อกลุ่มคนชายขอบ: กรณีศึกษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี" ได้แก่ การวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis)
รายการย้อนหลัง ได้แก่ รายการนักข่าวพลเมือง, รายการสารคดี, รายการสารคดีเชิงข่าว
และรายการสนทนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2558 - 31 ธันวาคม
2560 (รายการย้อนหลัง 3 ปี) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ตัวบท

ด้วยวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีการกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. เป็นรายการที่ถูกผลิตขึ้นโดยสำนักรายการ สำนักข่าวและสำนักเครือข่ายสื่อสาธารณะ
2. เป็นรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี ซึ่งออกอากาศในช่วงเวลา ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2558 - 31 ธันวาคม 2560 (รายการย้อนหลัง 3 ปี)
3. เป็นรายการประเภทรายการข่าวพลเมือง รายการสารคดี รายการสารคดีเชิงข่าว และรายการสนทนา

จากเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 6 รายการ ดังนี้

1. รายการข่าว ประกอบไปด้วย 2 รายการ 2 ตอน ดังนี้
 - 1.1. รายการที่นี้ Thai PBS ตอน "สร้างความเข้าใจใหม่ HIV"
 - 1.2. รายการพลิกปมข่าว : ความรู้สึก ตีตรา ผู้ติดเชื้อ HIV
2. รายการสารคดี ประกอบไปด้วย 2 รายการ 2 ตอน ดังนี้
 - 2.1. แพะ เดอะซีรีส์ : เป็นเอดส์ ก็เป็นคน
 - 2.2. สามัญชนคนไทย : อยู่กับเอดส์
3. รายการสารคดีเชิงข่าว ประกอบไปด้วย 1 รายการ 1 ตอน ดังนี้
 - 3.1. เปิดบ้าน Thai PBS "ระมัดระวังการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ HIV"
4. รายการสนทนา ประกอบไปด้วย 1 รายการ 2 ตอน ดังนี้
 - 4.1. รายการตอบโจทย์ไทยพีบีเอส ตอน "เช็กส์ซ่อนเอดส์"
 - 4.1. รายการตอบโจทย์ไทยพีบีเอส ตอน "ตรวจผิด ชีวิตพัง? ชีวิตใหม่สาว HIV Negative"

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง "การสื่อสารเพื่อสร้างและต่อรองความหมายของสื่อสาธารณะเพื่อกลุ่มคนชายขอบ กรณีศึกษา: ผู้ติดเชื้อเอชไอวี" มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของรายการของสื่อสาธารณะในการสร้างและต่อรองความหมายเพื่อกลุ่มคนชายขอบ: กรณีศึกษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี ผ่านทฤษฎีการเล่าเรื่อง (Narrative Theory) โดยปรากฏผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แก่นเรื่อง (Theme) สื่อสาธารณะได้นำเสนอเรื่องราวของการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้เหมือนกับบุคคลทั่วไปโดยปราศจากทัศนคติเชิงลบและอคติ บังคับในอดีต เช่น หนังสือเรียน สื่อต่างๆ ฯลฯ มีผลต่อทัศนคติความเชื่อของคนในปัจจุบันต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวี สื่อสาธารณะพยายามนำเสนอว่าคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้อย่างปกติไม่จำเป็นว่าการกินอาหารร่วมกัน การใช้ชีวิตร่วมกัน เพราะผู้ติดเชื้อไม่ใช่คนที่ผิดปกติไปจากคนอื่นๆ ในสังคม อคติในสังคมต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีเป็นเรื่องที่สังคมควรจะต้องเปิดกว้างและเข้าใจมากยิ่งขึ้น

2. โครงเรื่อง (Plot) สื่อสาธารณะได้นำเสนอโครงเรื่องที่มีความหลากหลาย แต่พยายามสร้างความหมายผ่านการนำเสนอว่าเราสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้เหมือนกับทุกคนที่เป็นปกติเพราะผู้ป่วยเอชไอวีเมื่อเข้าสู่กระบวนการรักษาก็จะสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้โดยไม่แตกต่าง โดยมีการนำเสนอกลุ่มเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอชไอวีและกลุ่มผู้ที่ไม่ติดเชื้อเอชไอวีใช้ชีวิตร่วมกันโดยปราศจากการรังเกียจเหยียดฉันทหรืออคติ เช่น การรับประทานอาหารร่วมกันกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี การรับประทานอาหารจากฝีมือผู้ติดเชื้อเอชไอวี ฯลฯ ที่ผ่านมาสังคมเกิดความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องจนเกิดการตีตราต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีว่าเป็นผู้สำส่อนทางเพศหรือเป็นบุคคลไม่ดี

3. ตัวละคร (Character) สื่อสาธารณะได้พยายามนำเสนอเรื่องราวจากตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างทัศนคติใหม่ให้กับคนในสังคม เช่น แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ประธานมูลนิธิเข้าถึงเอดส์ ผู้ติดเชื้อเอชไอวีหรือผู้ป่วยเอดส์ ฯลฯ ในการนำเสนอประสบการณ์ การใช้ชีวิตและผลกระทบจากสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมต่อตัวผู้ติดเชื้อเอชไอวี

4. มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view) สื่อสาธารณะได้ให้ความหมายว่าผู้ติดเชื้อเอชไอวีเป็นเหยื่อของสังคม เป็นผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคมซึ่งโดยแท้ที่จริงแล้วกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวีไม่ได้แปลกแยกหรือแตกต่าง ผู้ติดเชื้อเอชไอวีไม่ได้เป็นผู้สิ้นหวังหรือรอเพียงความตายอีกต่อไป กลุ่มผู้ติดเชื้อสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้เหมือนกับคนปกติเมื่อเข้าสู่กระบวนการรักษา รายการได้นำเสนอเรื่องราวของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่แต่งงานกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีด้วยกันและมีลูก ซึ่งลูกไม่ได้รับเชื้อจากพ่อหรือแม่ ทุกคนในสังคมสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้

5. ฉาก (Setting) สื่อสาธารณะได้สร้างความหมายใหม่ผ่านฉากที่ปรากฏในรายการ เช่น การอยู่ร่วมกับกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี การรับประทานอาหารร่วมกับกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี และการรับประทานอาหารจากฝีมือผู้ติดเชื้อเอชไอวี ซึ่งเป็นความพยายามสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อผู้รับสาร กลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวีกลายเป็นเหยื่อของสังคมโดยกีดกันให้บุคคลเหล่านี้กลายเป็นคนอื่น จึงทำให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ขัดสนไม่เหมือนกับคนปกติทั่วไป เช่น สภาพที่อยู่อาศัย การอยู่ร่วมกันของกลุ่มผู้ติดเชื้อที่ตัดสินใจตัดขาดจากโลกภายนอกดังแสดงในภาพ ดังนี้

ภาพแสดงการรับประทานอาหารจากฝีมือผู้ติดเชื้อเอชไอวี

(เทปรายการพลิกปมข่าว: ความรู้สึก ตีตรา ผู้ติดเชื้อ HIV, 2560)

ภาพแสดงสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์
(เทปรายการแพะ เดอะซีรีส์: เป็นเอดส์ก็เป็นคน, 2560)

จากผลการศึกษาพบว่าสื่อสาธารณะได้พยายามสร้างและนำเสนอความหมายใหม่เกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีให้กับสังคมได้รู้ว่าผู้ติดเชื้อเอชไอวีไม่ได้เป็นกลุ่มคนที่สิ้นหวังรอความตายและมีสภาพร่างกายสุขภาพอ่อนแอเหมือนที่ทัศนคติและอคติที่สังคมมีต่อกลุ่มคนเหล่านี้ ปัจจุบันเมื่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้เข้าสู่กระบวนการรักษาที่ถูกต้องก็สามารถกลับมาใช้ชีวิตและมีคุณภาพชีวิตได้อย่างปกติและผู้ติดเชื้อเอชไอวีสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติไม่ว่าจะเป็นการเรียน การประกอบอาชีพตลอดจนการมีครอบครัวได้เหมือนกับคนทั่วไป

อภิปรายผล

สื่อมวลชน (Mass Communication) มีหน้าที่หลายประการต่อสังคมทั้งหน้าที่ในการนำเสนอข่าวสาร (Information) หน้าที่ในการให้ความรู้ (Educate) หน้าที่ในการโน้มน้าวและชักจูงใจ (Persuade) และหน้าที่ในการให้ความบันเทิง (Entertainment) แก่ผู้รับสาร องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มในสังคม โดยได้มีการกำหนดนโยบายการมีส่วนร่วมและการพัฒนาเครือข่ายขึ้น ได้แก่ การเชื่อมโยงและพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อสาธารณะ ทั้งด้านคุณภาพรายการ นโยบายและทิศทางการดำเนินงานและการตรวจสอบจากสังคม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อสาธารณะมุ่งหมายให้ครอบคลุมการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน จึงทำให้สื่อสาธารณะได้ให้ความสำคัญในการสร้างและต่อความหมายเพื่อเป็นการสร้างและความเข้าใจอันดีกับคนในสังคม

กระบวนการต่อรองความหมายเพื่อคนชายขอบกรณีศึกษากลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวีสื่อสาธารณะได้พยายามนำเสนอความหมายใหม่เพื่อเป็นการช่วงชิงพื้นที่ความหมายและนิยามความหมายใหม่ตลอดจนผลิตซ้ำอุดมการณ์ (Reproduction) ความหมายใหม่เกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์เข้าไปให้แก่ผู้รับสาร โดยอาศัยกลไกทางอุดมการณ์ซึ่งกลไกทางอุดมการณ์ของสื่อสาธารณะเป็นความร่วมมือของกลุ่มคนต่างๆ ทั้งสื่อสาธารณะ หน่วยงานด้านสิทธิประโยชน์มนุษย์ชนและผู้ผลิตรายการในการนำเสนอความหมายของผู้ติดเชื้อเอชไอวีต่อสังคมผ่านการเล่าเรื่อง (Narrative)

ช่องทางของสื่อสาธารณะเพื่อให้เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของสังคมตลอดจนผู้รับสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการปฏิบัติการณ์ของอุดมการณ์ (Ideological practices) โดย Louis Althusser ที่อธิบายว่า อุดมการณ์ต่างๆ ได้รับการผลิตซ้ำและดำรงรักษาไว้ในชีวิตประจำวันของผู้คน โดยการสร้างชุดโครงสร้างความสัมพันธ์ (Structuralism set of relations) อุดมการณ์จะทำงานผ่านชุดโครงสร้างความสัมพันธ์ ที่ลำดับแรกโดยจะมีการแบ่งขั้วความหมายออกเป็น ความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้าม (Binary oppositions) และลำดับถัดมาก็จะมีการกำหนดชั้นของคุณค่า (Hierarchy of value) ลงในขั้วความสัมพันธ์นั้น

เนื้อหาของรายการสื่อสาธารณะได้นำเสนอความหมายโดยมีเนื้อหาที่เป็นอุดมการณ์หลักในสังคมและเนื้อหาที่เป็นอุดมการณ์ต่อรองซึ่งความหมายทั้งสองแบบได้ถูกนำเสนอผ่านพื้นที่ของสื่อสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการครองความเป็นเจ้า (Hegemony) โดย Antonio Gramsci ที่อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงสังคมเห็นว่าการมุ่งกระทำแต่สงครามแห่งการเคลื่อนไหวทางการเมือง (War of Movement) เป็นสิ่งที่ประสบความสำเร็จได้ยากจึงเสนอว่าก่อนที่จะมีการทำ War of Movement นั้น จำเป็นต้องการทำสงครามแย่งชิงพื้นที่ทางความคิดของประชาชนและพื้นที่ทางวัฒนธรรมในสังคม (War of Position) อันหมายความว่า กลุ่มที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงสังคมนั้น จะต้องเอาชนะความคิดและจิตใจของคนทุก ๆ กลุ่มในสังคมเรียกว่า “การครองครองความเป็นเจ้าทางอุดมการณ์” (Hegemony) ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ Political Hegemony อันหมายถึงการสถาปนาระบบการเมืองระบบหนึ่งให้กลายเป็นระบบหลักของสังคม และ Cultural Hegemony อันหมายถึงการสถาปนาระบบคิตรบบวัฒนธรรมอันหนึ่งให้กลายเป็นระบบคิตรบบหลักและวัฒนธรรมหลักของสังคม

อุดมการณ์หลักกว่าทศวรรษผู้ติดเชื้อเอชไอวี คือ หมดสั้นหนทางการรักษารอเพียงความตาย และได้รับการเตี้ยตั้นที่รังเกียจจากสังคม เนื้อหาที่เป็นอุดมการณ์ต่อรอง ได้แก่ ผู้ติดเชื้อเอชไอวีคือ ผู้ที่ไม่สิ้นหวังและยังสามารถใช้ชีวิตได้เป็นปกติเมื่อเข้าสู่กระบวนการรักษาทางการแพทย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม นอกจากนี้สื่อสาธารณะได้พยายามนำเสนอความหมายในแง่มุมต่างๆ ที่ไม่ได้มีความแตกต่างจากคนปกติโดยทั่วไป คือ ผู้ติดเชื้อเอชไอวีสามารถทำงาน เรียนและใช้ชีวิตได้เหมือนกันกับคนปกติ

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อการสร้างและต่อรองความหมายของสื่อสาธารณะเพื่อกลุ่มคนชายขอบ: กรณีศึกษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี” เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาการนำเสนอเนื้อหาสื่อ (Message) ต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีเป็นหลัก จึงควรมีการศึกษาให้ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการสื่อสาร

เพื่อให้เกิดความรอบด้านทั้งเชิงผู้ส่งสาร (Sender), สาร (Message), ช่องทางการสื่อสาร (Channel) และผู้รับสาร (Receiver)

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2541). การวิเคราะห์สื่อ: แนวคิดและเทคนิค. บริษัท อินฟินิตี้เพรส จำกัด.
_____. (2547). การศึกษาสื่อสารมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์. กรุงเทพฯ: เลิฟ แอนด์ลิฟ
_____. (2549). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด.
- กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน. (2551). สายธารนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับ
สื่อสารศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์
- วัชรพล พุทธิรักษา. (2557). บทสำรวจความคิดทางการเมืองของอันโตนิโอ กรัมสกี. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์สมมุติ
- จิราพร จิระสถิต. (2542). การรับรู้และถูกตีตราจากสังคมและปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อความ
ว่าแหวนผู้ติดเชื้อเอชไอวี. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการพยาบาล
ผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สิริกานต์ สุวรรณผู. (2554). การสื่อสารเพื่อต่อรองทางอุดมการณ์ของวัฒนธรรมคำเมือง : กรณีศึกษา
เพลงโฟล์กของคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสื่อสารศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ภัทรขวัญ ทองเถาว์. (2554). ภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สุดารัตน์ โคกคำยาน. (2556). กระบวนการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์โดยใช้รูปแบบละครจำลอง
ชีวิตจริงของผู้ชมที่บ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย